

2. Левківська, Г. П. Адаптація першокурсників в умовах вищого закладу освіти [Текст] : навч. посібник / Г. П. Левківська. – К. : Вища шк., 2001. – 126 с.
3. Мескон, М. Х. Основы менеджмента [Текст] / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : Дело, 1995. – 470 с.
4. Нові технології навчання [Текст] : наук.-метод. збірник. – К. : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2000. – Вип. 25. – 212 с.
5. Психология и педагогика [Текст] : учебное пособие / под ред. А. А. Радугина. – М., Центр, 2002. – 256 с.
6. Психология и этика делового общения [Текст] : учебник для вузов / под ред. проф. В. Н. Лавриненко. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 326 с.
7. Смолин, И. В. Методы активизации учебного процесса в торговом вузе (деловые игры и ситуационные задачи) [Текст] / И. В. Смолин. – К. : Вища шк., 1991. – 165 с.
8. Якокка, Л. Карьера менеджера [Текст] / Л. Якокка. – М. : Прогресс, 1991. – 267 с.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.
© О.М. Муравйова, 2010.

УДК 37.018:378.4

А.О. Колесник, канд. техн. наук
О.Ф. Бєлікова, викл.

СИСТЕМА ОЦІНКИ ЯКОСТІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ

Розглянуто проблему оцінки якості іноземомовної підготовки студентів нефілологів. Запропоновано комплексну систему оцінки іноземомовної компетенції, що складається з чотирьох процедур: об'єктивної оцінки викладачем виконання поточних тестових і контрольних робіт студента; самоаналізу мовної компетенції студента; поглибленого інтерв'ю викладача зі студентом; підсумкового іспиту.

Рассмотрена проблема оценки качества иноязычной подготовки студентов нефилологов. Предложена комплексная система оценки иноязычной компетенции, которая состоит из четырех процедур: объективной оценки преподавателем выполнения текущих тестовых и контрольных работ студента; самоанализа языковой компетенции студента; углубленного интервью преподавателя со студентом; итогового экзамена.

The problem of estimating the quality of foreign language training of non-philologist students is considered. Complex system of estimating foreign language competence, which comprises four procedures (objective teacher estimation, student's self-analysis, profound interview, and final examination), is suggested.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Формування іншомовної компетенції займає одне із провідних місць як у курсі професійної підготовки фахівця, так і в курсі навчання іноземним мовам у немовних ВНЗ. Результати порівняльного аналізу професійних компетенцій, представлених у Державних освітніх стандартах з різних напрямів підготовки фахівців, і загальноєвропейських компетенцій володіння іноземною мовою, виділених Радою Європи, дозволяють з упевненістю говорити про можливість ефективного розвитку не лише комунікативної, але й навчальної, та професійної компетенцій у процесі навчання іноземній мові.

У цьому контексті розробка засобів і методів первинної й підсумкової оцінки якості мовної підготовки студентів набуває особливої значущості. Існуюча практика свідчить про те, що сьогодні традиційні бальні оцінки виявляються малоефективними, оскільки вони не дають достатньої точності в оцінці, а також не дозволяють диференціювати успішність студента в різних видах мовленнєвої діяльності іноземною мовою. Крім того, жодна модель діагностики, застосовувана на рівні вищої освіти, не може бути досить ефективною без досягнення ціннісно-смісловної єдності між студентами, викладачами й адміністрацією ВНЗ щодо ключових питань: чому, навіщо і як навчати/навчатися. При цьому, залишаючись реалістами, важливо пам'ятати, що провідна роль у цьому «трикутнику» належить все-таки викладачам, чия внутрішня (іманентна) концепція оцінювання може істотно трансформувати зміст і призначення будь-яких інновацій [1, с. 301–318].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему підвищення ефективності та якості вивчення іноземних мов досліджували Л. Грицюк, А. Деркач, Р. Мартинова, Н. Федічева. Про важливу роль іноземної мови у процесі підготовки інженерних кадрів йдеться у працях Є.Е. Барінової, М.Є. Ніколаєнка, О.Л. Пумпянського, Н.В. Саєнко, С.К. Фоломкіної, С.В. Щербини та ін.

У низці досліджень розкриваються окремі аспекти оцінки якості освіти. Так у дослідженні О.П. Мещанінова [2], присвяченому розкриттю сутності сучасних моделей розвитку університетської освіти в Україні питання якості освіти розглядається з точки зору функціонування освіти як соціального інституту. А якість освіти – це, насамперед, оптимальна і ефективна модель вищої школи. У працях Т.Б. Волобуєвої [3] та Т. Лукіної [4], що присвячені розкриттю теоретичних та практичних аспектів проблеми вимірювання й оцінювання якості освіти.

У окремих дослідженнях, присвячених дослідженню різних аспектів іншомовної підготовки розкриваються особливості здійснення

контролю за якістю навчально-пізнавальної діяльності, виокремлюються чинники (умови) підвищення якості засвоєння знань з англійської мови, але системний підхід до оцінки якості іншомовної підготовки у теоретичних розробках не представлений.

Мета та завдання статті. Виходячи з цього вважаємо за необхідне запропонувати систему діагностичних методик, що включає чотири взаємодоповнюючі один одного процедури: об'єктивну оцінку викладачем виконання поточних тестових і контрольних робіт студента; самоаналіз мовної компетенції студента; поглиблене інтерв'ю викладача зі студентом; підсумковий іспит.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перша процедура здійснюється з використанням діагностичних тестів, серед яких виділяються: а) формативні або власне діагностичні тести (formative tests), які проводяться протягом курсу навчання з метою перевірки ступеня засвоєння різних розділів навчального матеріалу, видів мовленнєвої діяльності; і б) підсумкові або сумарні/сумативні тести (summative tests), які проводяться наприкінці курсу навчання для виміру остаточних результатів оволодіння мовним матеріалом і мовленнєвими вміннями.

Формативна оцінка, як правило, наводиться у вигляді розгорнутого багатоаспектного висловлення викладача із приводу відповіді студента й може супроводжуватися відповідною оцінкою. У той же час, використання формативних оцінок під час організації мовної освіти в немовному ВНЗ є відносно новою практикою, що вимагає поглибленого опрацювання не тільки діагностичних процедур, але і їхніх концептуальних засад. Формативна оцінка базується на двох принципах (П. Блек, Д. Вільям, Б. Маршал, К. Чи, К. Гаррісон): по-перше, існуюча традиційна система навчання, яка передбачає використання узагальнених або підсумкових, тобто сумативних методів оцінки, розходиться з формативною оцінкою не за формальними, а за змістовними критеріями, у першу чергу, за концепцією змісту й процесу освіти; по-друге, розходження між концепціями змісту й процесу освіти існують не тільки на педагогічному рівні, але спираються на різні моделі людського мислення й дії [5].

Зокрема, традиційний підхід, що спирається на одержання єдиної узагальненої оцінки, більшою мірою пов'язаний з біхевіористською й асоціативною психологією, у рамках яких процес навчання розглядається як певний інтегрований вплив на об'єкт (студента), у результаті якого більша частина знань засвоюється, а менша розсіюється, у зв'язку із чим оцінка покликана зафіксувати своєрідну «ступінь» засвоєння.

У той же час, у рамках інших підходів (Л.С. Виготський, Ж. Піаже й ін.), результатом процесу навчання розглядається не гомогенна маса знань, а специфічні способи діяльності, кожний з яких має специфічну структуру й зміст. Відповідно, ми не можемо говорити про єдиний результат навчання: результати виявляються пов'язаними з окремими особистісними й суб'єктивними структурами, що вимагає відповідної диференційованої оцінки [6].

Важливо відзначити ще одну обставину: на відміну від традиційної оцінки, що виконує значною мірою формалізовану, а інколи й репресивну функцію, формативні оцінки мають істотний мотиваційний потенціал. Студент і викладач працюють над спільною метою; завданням і викладача, і студента стає, з одного боку, визначення тих специфічних видів діяльності, які досягли певного рівня досконалості, а з іншого боку, виявлення тих форм активності, які повинні бути розвинені. У цьому зв'язку деякі дослідники навіть говорять про «оцінку, що коментує» [7]. Як показує практика, застосування формативних оцінок виявляється особливо успішним там, де сам процес навчання передбачає розширене використання активних, дослідницьких методів, а також у разі глибокої інтеграції викладацької й дослідницької діяльності.

Основою для проведення другої процедури, самоаналізу мовної компетенції студента, служить його «Мовний портфель», що є навчальним засобом і визначається як «пакет документів, у яких його власник протягом тривалого часу фіксує свої досягнення й досвід з оволодіння мовою, отримані кваліфікації, а також окремі види виконаних ним робіт» [8, с. 31]. Структурно «Мовний портфель студента» повинен включати такі розділи:

1. *Мовна біографія студента*, написана ним у жанрі есе або огляду про процес оволодіння іноземними мовами, почата, бажано, з дитячого віку (дитячий садок, школа), що включає період навчання у ВНЗ й що триває, за бажанням, протягом всього життя: коли, де і яким чином студент вивчав мови (у школі, у сім'ї, серед друзів, ін.); у яких країнах вивчалася іноземна мова (за місцем постійного проживання або за кордоном); чи відбувалося навчання в групі або індивідуально; вивчав студент мову самостійно або з педагогом. Очевидно, що найбільший інтерес представляє етап вивчення іноземної мови у ВНЗ, у зв'язку з чим особлива увага приділяється змінам, що відбуваються протягом саме цього періоду навчання. У цьому розділі відзначається те, що виходить особливо добре й що викликає труднощі; помилки, які зустрічаються у студента найчастіше, види мовної й комунікативної діяльності, з якими вони пов'язані; найбільші успіхи студента, пов'яза-

ні з вивченням іноземної мови; його досвід в області іншомовного (білінгвального) спілкування; досвід застосування іноземної мови й пов'язаних з нею компетенцій в області професійно-значущої діяльності студента й ін. Така структурована інформація допомагає студентові краще зрозуміти свої особистісні й індивідуальні особливості в оволодінні іноземними мовами, планувати процес їх подальшого вивчення, у майбутньому врахувати рівень знання іноземних мов під час влаштування на роботу. У свою чергу, викладачеві ця інформація допомагає, відповідним чином, скоригувати умови й зміст навчання іноземної мови у ВНЗ з урахуванням виявлених індивідуальних особливостей і потреб студента.

2. *Свідоцтва різних досягнень* студента, наприклад реєстрація результатів поточної успішності (тестів, контрольних робіт, естетацій і ін.), що представляють собою сукупність всіх виконаних ним завдань, видів навчальних доручень і самостійних робіт за весь період вивчення іноземної мови, результати іспитів, сертифікати, дипломи, написані іноземною мовою матеріали всіляких типів, і т.ін. При цьому особлива увага приділяється наступним аспектам: чи існують достатні докази того, що всі завдання виконані студентом самостійно, або ж колективно, або запозичені в інших осіб; наскільки різноманітні види й форми мовної діяльності й, відповідно, який відсоток продуктивних видів у відношенні до репродуктивних форм контролю; чи є в навчальному портфелі студента «продукція», виконана їм повністю самостійно (реферати, анотації, огляди літератури, тези доповідей, наукові статті, тексти презентацій, написані іноземною мовою, професійно-значущі проекти й ін.); чи є свідчення позанавчальної активності студентів в області вивчення або використання іноземної мови (свідоцтва про проходження дистанційних курсів, міжнародні сертифікати; участь у роботі драматичних, літературних і інших гуртків і асоціацій, інших студентських і професійних об'єднань, що здійснюють свою діяльність із використанням іноземної мови; програми міжнародних конференцій, у яких студент брав участь; копії листів іноземною мовою колегам за кордоном і ін.).

3. *Мовний наспорт* представляє рівень володіння іноземною мовою з видів мовленнєвої діяльності, складений на різних етапах вивчення іноземної мови (вступ до ВНЗ, рівень підготовки бакалавра, магістра, аспіранта) на основі самооцінки студента. Як інструмент самооцінки для визначення свого рівня володіння іноземною мовою відповідно до міжнародних стандартів студентові пропонується використати одну з таблиць, що відбивають загальноєвропейську систему рівнів, розроблену Радою Європи. Регулярні перевірки показників самоо-

цінки, проведеної на різних етапах навчання, дозволяють студентові самому порівняти одержані результати, відслідковувати динаміку якісних змін, що відбуваються (або не відбуваються) з часом, вносити відповідну корекцію в процес оволодіння іноземною мовою.

Третім компонентом у процедурі об'єктивної оцінки мовної компетенції студента є поглиблене інтерв'ю, що проводиться викладачем. Воно, як правило, базується на обговоренні й спільному аналізі тексту мовної біографії студента, у ході якого можуть актуалізуватися й інші, більш детальні відомості, пов'язані з оволодінням іноземною мовою. Зокрема, таке інтерв'ю може орієнтуватися на виявлення наступних положень: демонстрація рівня прагнень у сфері володіння іноземною мовою; цільові орієнтири подальшого вивчення іноземної мови у ВНЗ й шляхи їх реалізації; обговорення загальної самооцінки мовної компетенції студента; розуміння студентом основних проблем, пов'язаних з вивченням іноземної мови, наявність стратегій їх вирішення; володіння базовими знаннями про суспільне й культурне життя в країні мови, що вивчається; узагальнення власного досвіду роботи з літературою за профілем досліджуваної спеціальності, науковою, науково-популярною й художньою літературою іноземною мовою.

Загальними критеріями якості відповідей на запитання, є готовність студента не лише висловлювати, але аргументувати й, за необхідності, уточнювати свою позицію, давати практико-орієнтовані пояснення; рівень і глибина виконуваного студентом аналізу; висування самостійних пропозицій щодо вдосконалення процесу вивчення іноземних мов у ВНЗ й т.ін.

Четверта процедура в розробленій системі оцінки іншомовної компетенції студента включає проведення підсумкового екзамену з іноземної мови, наближеного структурно й за змістом до міжнародних тестових випробувань. Іспит проводиться у два етапи, що включають перевірку володіння всіма видами мовленнєвої діяльності як підготовленої, так і непідготовленої.

Висновки. Основним результатом комплексної оцінки якості мовної підготовки студентів немовних ВНЗ, що проводилася з використанням описаної вище методики, є формативна оцінка з усіх основних видів мовленнєвої діяльності, а також узагальнююча оцінка мовної компетенції за рівнями («низький», «нижче середнього», «середній» і «високий» рівні). Ці два види оцінок виставляються з використанням шкал оцінювання мовної компетенції, розроблених на основі відповідних шкал, прийнятих у Європі й США, державних освітніх вимог останнього покоління, з урахуванням специфіки української мовної освіти в немовному ВНЗ. Вони орієнтовані на рівень B1, обраний у

якості базового для немовних ВНЗ. Такий вибір підтверджується й рівнем контрольно-вимірювальних матеріалів ЗНО з іноземної мови для загальноосвітніх середніх шкіл України (базовий рівень – А2, підвищений рівень – В1, високий рівень В1+). Очевидно, що виділені для немовних ВНЗ рівні мають деяку специфіку з урахуванням того, що завдання повноцінної підготовки студентів цих ВНЗ до діяльності в іншомовному середовищі до останнього часу не ставилося.

Список літератури

1. Brown, G. T. L. Teachers' conceptions of assessment: implications for policy and professional development [Text] / G. T. L. Brown // *Assessment in Education*. – 2004. – № 11. – Р. 301–318.
2. Мещанинов, О. П. Сучасні моделі університетської освіти в Україні [Текст] : монографія / О. П. Мещанинов. – Миколаїв : МДГУ ім. П. Могили, 2005. – 460 с.
3. Волобуєва, Т. В. Управлінський супровід моніторингу якості освіти [Текст] / Т. В. Волобуєва // – X. : Основа, 2004. – 96 с.
4. Лукіна, Т. Моніторинг якості освіти: теорія і практика [Текст] / Т. Лукіна. – К. : Шкільний світ : Вид-во Л. Галіцина, 2006. – 240 с.
5. Assessment for learning - putting it into practice [Text] / P. Black. – Buckingham : Open University Press, 2003. – P. 24–58.
6. Sadler, R. Formative assessment and the design of instructional systems [Text] / R. Sadler // *Instructional Science*. – 1989. – № 18. – P. 119–144.
7. Teachers developing assessment for learning: impact on student achievement [Text] / D. William. // *Assessment in Education*. – 2004. – № 11. – P. 49–65.
8. Европейский языковой портфель [Текст] М. ; Спб. : Златоуст, 2001. – 64 с.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.
© А.О. Колесник, О.Ф. Белікова, 2010.

УДК 81'24:004

І.В. Удовенко, канд. філол. наук, доц.
Л.А. Подворна, викл.

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ В ІНШОМОВНОМУ ЧИТАННІ (з використанням комп'ютерних технологій)

Розглянуто питання формування комунікативної компетенції в іншомовному читанні з використанням комп'ютерних технологій, а саме: особливості читання з екрана монітора, а також лінгвістичні та психологічні передумови розуміння іншомовного повідомлення, які зумовлюють вимоги до відбору й організації текстів у КП.